

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державна наукова установа
«Інститут модернізації змісту освіти»
Громадська організація «Ла Страда-Україна»
Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ)

Програма спецкурсу
підвищення кваліфікації керівників/керівниць
та педагогічних працівників/працівниць закладів освіти
«Підготовка фахівців/фахівчинь до впровадження
відновного підходу, посередництва, медіації
та практики функціонування служб порозуміння в закладах освіти»

Київ, 2023

Програма спецкурсу з підвищення кваліфікації керівників/керівниць та педагогічних працівників/працівниць закладів освіти «Підготовка фахівців/фахівчинь до впровадження відновного підходу, посередництва, медіації та практики функціонування служб порозуміння в закладах освіти» – К., 2023. – 30 с.

Цільова аудиторія: керівники/керівниці та педагогічні працівники/працівниці закладів і установ освіти (незалежно від їхньої кваліфікаційної категорії).

Обсяг: 120 ак. год (4 кредити ЄКТС).

Розробники/розробниці:

Флярковська Ольга Василівна, начальниця відділу науково-методичного забезпечення змісту позашкільної освіти і виховної роботи ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України, канд. пед. наук;

Мельничук Вікторія Олексіївна, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти та науки України, завідувачка сектору соціально-педагогічної роботи та навчально-методичного забезпечення змісту позашкільної освіти і виховної роботи, сертифікована медіаторка та тренерка ГО «Ла Страда-Україна»;

Андрєєнкова Вероніка Леонідівна, директорка департаменту науково-методичної роботи і медіації, експертка, медіаторка, координаторка Національної медіаторської мережі ГО «Ла Страда-Україна»;

Байдик Віта Володимирівна, Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, завідувачка кафедри управління освітою, канд. психологічних наук, сертифікована медіаторка та тренерка ГО «Ла Страда-Україна»;

Войцях Тетяна Володимирівна, практична психологиня, соціальна педагогиня-правниця, магістерка соціальної педагогіки, експертка, тренерка, медіаторка Національної медіаторської мережі ГО «Ла Страда-Україна»;

Малеєв Денис Вікторович, проректор з науково-педагогічної роботи Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, канд. психологічних наук, доцент кафедри педагогіки й психології, сертифікований медіатор і тренер ГО «Ла Страда-Україна»;

Мотилюк Марія Олексіївна, міжнародна медіаторка, фасилітаторка, адвокатка, керівниця ГО «Подільський центр медіації», засновниця та постійна тренерка Школи Медіації і Права.

За загальною редакцією: Андрєєнкової В. Л., Войцях Т. В.

Рецензенти:

Завалевський Ю. І., д-р пед. наук, проф., перший заступник директора ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»;

Сафонов Ю. М., д-р екон. наук, проф., заступник директора ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»;

Легенький М. І., вчений секретар Національного авіаційного університету, д-р юр. наук, професор, член Науково-методичної Ради ГО «Ла Страда-Україна».

Схвалено Вченою радою ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» (протокол № 4 від 26 квітня 2023 року);

Схвалено Вченою радою Донецького ОБЛППО, протокол № 1 від 3 лютого 2022 року.

Рекомендовано до друку та використання Науково-методичною радою ГО «Ла Страда-Україна», протокол № 9 від 17 квітня 2023 року.

Спецкурс розроблено в рамках Проекту «Розвиток систем попередження та реагування на насильство в закладах освіти і підвищення стійкості підлітків», який впроваджується Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) та ГО «Ла Страда-Україна». Зміст публікацій є виключно відповідальністю ГО «Ла Страда-Україна» і не обов'язково відображає погляди ЮНІСЕФ.

Громадська організація «Ла Страда-Україна» – суб'єкт надання освітніх послуг згідно з КВЕД 85.59: академічне навчання, діяльність курсів з підвищення кваліфікації у Національному класифікаторі України; суб'єкт освітньої діяльності, що здійснює підготовку медіаторів/медіаторок та веде реєстр медіаторів/медіаторок.

© Представництво Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, 2023

© ГО «Ла Страда-Україна», 2023

© Андрєєнкова В. Л., Байдик В. В., Войцях Т. В.,
Малеєв Д. В., Мельничук В. О., Мотилюк М. О., Флярковська О. В., 2023

Пояснювальна записка

В умовах воєнного стану в Україні особливої актуальності набуває питання розбудови безпечного освітнього простору на засадах відновного підходу. Сучасні заклади освіти відіграють важливу роль щодо формування у здобувачів/здобувачок освіти моделей ненасильницької поведінки, зокрема ставлень і навичок, потрібних для попередження та запобігання проявам насильства, налагодження конструктивного спілкування, вирішення конфліктів мирним шляхом, досягнення порозуміння та взаємодії на шляху до встановлення миру та його подальшої розбудови.

Вагомим кроком у побудові безпечного освітнього простору та зменшенні рівня конфліктності є запровадження до освітнього процесу відновного підходу, відновних практик, зокрема посередництва у врегулюванні конфлікту/спору, медіації та створення служб порозуміння (далі – СП) у закладах освіти. Діяльність СП у закладі освіти має реалізувати два суспільно значущі завдання: зменшення соціальної напруженості міжособистісних стосунків у колективі; формування навичок ненасильницького спілкування та нового досвіду виходу з конфліктних ситуацій, відновлення здатності учасників/учасниць освітнього процесу розуміти одне одного та домовлятися про прийнятні для них варіанти вирішення суперечливих ситуацій.

Враховуючи вимоги сучасного суспільного та освітнього простору, які висувуються до представників/представниць професій типу «людина-людина», зокрема в умовах війни, одним із практичних завдань у системі підвищення кваліфікації є не лише створення умов для особистісного та професійного зростання фахівців/фахівчинь впродовж усього життя, а й формування у них готовності та здатності змінюватися відповідно до нових вимог та потреб освітньої та соціальної/суспільної систем; оперувати й управляти професійною та загальною інформацією. Також актуальними запитами для фахівців/фахівчинь є опанування методами запобігання та протидії проявам насильства та булінгу (цькування); формування соціально-емоційних компетентностей, ненасильницьких моделей спілкування та взаємодії учнів/учениць; розвиток здатності активно діяти, швидко ухвалювати ефективні рішення, зокрема у конфліктних життєвих або професійних ситуаціях; конструктивна зміна ситуації конфлікту та сприяння його розв'язанню з урахуванням інтересів обох сторін конфлікту; підтримка формування соціальної згуртованості, створення безпечного освітнього середовища. Також для них важливо бути носіями філософії відновної культури та миробудування.

Розвиток конфліктологічної, соціально-емоційної компетентностей як чинників професіоналізму фахівців/фахівчинь, а також компетенцій щодо застосування відновних практик сприятиме підвищенню ефективності та результативності професійної діяльності фахівців/фахівчинь і особистісної комунікації у взаємодії з отримувачами/отримувачками освітніх, психологічних або соціально-педагогічних послуг.

Спецкурс «Підготовка фахівців/фахівчинь до впровадження відновного підходу, посередництва, медіації та практики функціонування служб порозуміння в закладах освіти» розроблений для підвищення кваліфікації керівників/керівниць і педагогічних працівників/працівниць закладів освіти та передбачає забезпечення потреб фахівців/фахівчинь освітньої сфери у формуванні спеціальних професійних умінь і навичок для побудови конструктивних відносин у професійній діяльності, впровадження відновного підходу до освітнього процесу, профілактики та розв'язання конфліктів мирним шляхом, розвитку соціальної згуртованості, миробудування. Запропонована програма вирішує актуальні питання щодо створення умов для особистісного та професійного зростання фахівців/фахівчинь впродовж усього життя.

Спецкурс складається з теоретичної та практичної частин і призначається для керівних та педагогічних працівників/працівниць закладів освіти, викладачів/викладачок інститутів післядипломної педагогічної освіти, практичних психологів/психологинь, соціальних педагогів, а також для всіх, хто цікавиться зазначеним напрямом роботи.

Спецкурс містить програму, розподіл годин за видами діяльності, інформаційні матеріали для спецкурсу, завдання для самостійної роботи, питання для самоконтролю та списки рекомендованої та використаної літератури.

Він складений за модульною системою (обов'язкові та спеціалізовані модулі) із застосуванням синергетичного підходу та врахуванням вимог Закону України «Про медіацію». Загальний обсяг програми 120 акад. год (3 кредити ЄКТС), із них 4 базових модулі обсягом 60 акад. год (2 кредити ЄКТС) та 2 спеціалізовані (за вибором слухачів) модулі, обсяг навчання за якими може становити від 30 до 60 год.

Програма передбачає використання інтерактивних методів і технік навчання дорослих і має практичне спрямування.

Вона передбачає можливість подальшого розширення чи поглиблення професійних знань, умінь та навичок у системі формальної, неформальної чи інформальної освіти. Зокрема проходження тематичних (спеціалізованих) курсів, спрямованих на розвиток наявних знань, умінь та навичок, а також комунікативної, медіаційної, конфліктологічної, цифрової та інших професійних компетентностей практикуючих посередників/посередниць у вирішенні конфліктів та медіаторів/медіаторок.

ПРОФІЛЬ СПЕЦКУРСУ

Спецкурс для підвищення кваліфікації «Підготовка фахівців/фахівчинь до впровадження відновного підходу, посередництва, медіації та практики функціонування служб порозуміння в закладах освіти» розроблений з урахуванням професійних стандартів і вимог щодо рівня компетентності фахівців/фахівчинь професій типу «людина-людина», а також основних положень Європейської Програми навчання впродовж життя (Lifelong Learning Programme). Він відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України №800 від 21 серпня 2019 року зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України №1133 від 27 грудня 2019 року.

Під час розробки Програми враховано основні положення:

- Конвенції ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року (підписана Україною 21 лютого 1990 року; ратифікована Постановою Верховної Ради від 27 лютого 1991 року №789–XII);
- Конституції України від 28 червня 1996 року;
- Закону України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року №2145-VIII;
- Закону України «Про дошкільну освіту» від 11 липня 2001 року №2628-III;
- Закону України «Про повну загальну середню освіту» від 16 січня 2020 року №463-IX;
- Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» від 10 лютого 1998 року №103/98-ВР;
- Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року №1556-VII;
- Закону України «Про професійний розвиток працівників» від 12 січня 2012 року №4312-VI;
- Закону України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року №2401–III;
- Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18 грудня 2018 року №2657–VIII;
- Закону України «Про медіацію» від 16 листопада 2021 року за №1875-IX;
- Указу Президента України «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі» від 25 травня 2020 року №195/2020;
- розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з реалізації Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі на 2023 рік» від 24 лютого 2023 року №174-р;
- постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» від 21 серпня 2019 року №800;
- наказу Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації)» від 17 серпня 2016 року №892;
- наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної педагогічної освіти» від 15 січня 2018 року №36;
- наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» від 25 квітня 2013 року №466 (zareestrovano v Ministerstvi yustitsii Ukraini 30 kvitnya 2013 roku za №703/23235);
- наказу Міністерства освіти і науки України «Деякі питання організації дистанційного навчання» від 8 вересня 2020 року №1115 (zareestrovano v Ministerstvi yustitsii Ukraini 28 veresnya 2020 roku za №941/35224);
- наказу Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України «Про затвердження професійного стандарту «Практичний психолог закладу освіти» від 24 листопада 2020 року №2425 (vneseno do Reestru profesijnih standartiv 26 listopada 2020 roku);

- наказу Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» від 24 грудня 2020 року №2736 (внесено до Реєстру професійних стандартів 24 грудня 2020 року);
- наказу Міністерства економіки України «Про затвердження професійного стандарту «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти» від 17 вересня 2021 року №568-21 (внесено до Реєстру професійних стандартів 21 вересня 2021 року);
- наказу Міністерства економіки України «Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» від 19 жовтня 2021 року №755-21 (внесено до Реєстру професійних стандартів 20 жовтня 2021 року);
- листа Міністерства освіти і науки України «Щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти» від 4 березня 2020 року №1/9-141;
- листа Міністерства освіти і науки України «Про створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти та попередження протидії булінгу (цькуванню)» від 14 серпня 2020 року №1/9-436;
- листа Міністерства освіти і науки України «Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні» від 29 березня 2022 року №1/3737-22;
- Концепції «Нова українська школа», ухваленої рішенням Колегії Міністерства освіти і науки України від 27 жовтня 2016 року;
- Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року №988-р);
- Council Recommendation of May 22, 2018 on Key Competencies for Lifelong Learning (Рекомендацій Ради Європейського Союзу від 22 травня 2018 року про ключові компетенції для неперервної освіти).

Рівень та функціональна спрямованість програми:

- підвищення кваліфікації та розвиток професійних і фахових (спеціальних) компетентностей керівників/керівниць і працівників/працівниць закладів і установ освіти (незалежно від їхньої кваліфікаційної категорії);
- розвиток загальних (базових, ключових) компетентностей працівників/працівниць закладів і установ освіти.

Основна цільова аудиторія: керівники/керівниці та працівники/працівниці закладів і установ освіти усіх типів (незалежно від їхньої кваліфікаційної категорії).

Додаткова цільова аудиторія: керівники/керівниці та працівники/працівниці закладів і установ культури, соціальної роботи, представники/представниці громадських організацій, здобувачі/здобувачки вищої освіти другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового/освітньо-творчого) рівнів, а також надавачі/надавачки соціальних послуг у громаді (незалежно від їхньої кваліфікаційної категорії).

Мета спецкурсу: розвиток професійних компетентностей фахівців/фахівчинь щодо впровадження відновного підходу, медіації та поширення практики функціонування служб порозуміння в закладах освіти задля розбудови безпечного освітнього середовища.

Основні завдання:

- розвинути загальні та професійні компетентності слухачів/слухачок з урахуванням основних напрямів державної політики в галузі освіти, нормативних вимог і запитів суспільства;

- активізувати/підвищити рівень знань з базових понять конфліктології та миробудування;
- ознайомити з поняттям, принципами та цінностями відновного підходу;
- сформувати розуміння важливості бути носіями філософії відновної культури та миробудування;
- сформувати розуміння цінності впровадження відновного підходу та відновної культури до освітнього процесу закладів освіти;
- розглянути поняття та класифікацію примирних процедур і відновних практик, проаналізувати їхні можливості та переваги у вирішенні конфліктів мирним шляхом;
- ознайомити з поняттям та принципами посередництва у врегулюванні конфлікту/спору;
- ознайомити з теорією медіації;
- сформувати практичні уміння застосовувати відновні практики для профілактики та вирішення конфліктів;
- сформувати розуміння понять «відновна комунікація», «ефективна комунікація», розглянути особливості сприймання інформації та основні моделі комунікації;
- сформувати/розвинути уміння та навички застосування технік відновної комунікації та ефективного зворотного зв'язку у взаємодії з різними цільовими групами;
- передати досвід практичного застосування відновних практик для формування безпечного та сприятливого середовища в закладі освіти;
- опрацювати вимоги до процесу посередництва у врегулюванні конфлікту/спору;
- опанувати етичні вимоги до посередника/посередниці;
- опрацювати вимоги до процесу медіації;
- опанувати етичні вимоги до медіатора/медіаторки;
- розвинути базові практичні уміння посередника/посередниці у врегулюванні конфлікту/спору в закладі освіти;
- розвинути базові практичні уміння медіатора/медіаторки в закладі освіти;
- сформувати розуміння ролі служб порозуміння в закладах освіти в процесі створення безпечного освітнього середовища;
- розвинути готовність та здатність впроваджувати та розвивати практики функціонування служб порозуміння в закладах освіти;
- сформувати практичні уміння організації процедури посередництва та медіації онлайн (дистанційно) або в змішаному форматі;
- розвинути базові компетенції (практичні уміння) посередника/посередниці (медіатора/медіаторки)-координатора/координаторки, спрямовані на поширення практики функціонування служби порозуміння в онлайн або змішаному форматі;
- сприяти формуванню стресостійкості фахівців/фахівчинь і розвитку умінь своєчасного відновлення/стабілізації емоційного стану у взаємодії з різними цільовими групами;
- сформувати розуміння важливості взаємодії дорослих (фахівців/фахівчинь, батьків) і дітей у розв'язанні конфліктів та миробудуванні;
- визначити ресурсні можливості та професійні зони застосування відновних практик для профілактики та вирішення конфліктів мирним шляхом;
- створити умови для пошуку кожним слухачем/слухачкою курсу можливостей творчого використання наданого досвіду в професійній практиці чи особистій життєдіяльності.

Особливості програми

Особливістю запропонованої програми є спрямованість на:

- поглиблення знань у сфері конфліктології, відновного підходу, посередництва, медіації, миротворчості й миробудування;
- формування та розвиток умінь і навичок розв'язання конфліктів з урахуванням

цінностей відновного підходу та миробудування;

- розвиток конфліктологічної, соціально-емоційної, медіаційної, цифрової компетентностей фахівців/фахівчинь;

- формування та розвиток умінь і навичок застосування примирних процедур і відновних практик в освітньому процесі, зокрема в онлайн або змішаному форматі з метою створення безпечного освітнього середовища;

- розвиток здатності та готовності впроваджувати відновний підхід, а також розвивати практику посередництва однолітків і функціонування служби порозуміння в закладі освіти.

Особливості реалізації

Навчання за спецкурсом «Підготовка фахівців/фахівчинь до впровадження відновного підходу, посередництва, медіації та практики функціонування служб порозуміння в закладах освіти» обсягом 120 акад. год мають право здійснювати лише сертифіковані медіатори/медіаторки та/або спеціально навчені фахівці/фахівчині, які пройшли базову підготовку медіатора/медіаторки в Україні або за кордоном.

Програма має цілісну універсальну побудову, ґрунтується на принципах організації освітнього процесу:

- *неперервності* (освіта впродовж життя);

- *системності* (відповідність знань та їхньої структури науковій теорії);

- *послідовності* (забезпечення логічного внутрішньо-предметного та міжпредметного зв'язку освітнього матеріалу);

- *прогностичності* (урахування в процесі професійного навчання необхідних професійних знань, умінь і навичок, цінностей, орієнтованих на професійну діяльність);

- *інноваційності* (впровадження до освітнього процесу інноваційних підходів і технологій, які забезпечують результативність навчання).

Програма **складена за модульною системою** (обов'язкові та додаткові модулі) із застосуванням синергетичного підходу. Загальний обсяг програми 120 акад. год (4 кредити ЄКТС), з них: базові модулі 1-4 обсягом 60 акад. год (2 кредити ЄКТС) та спеціалізовані (за вибором слухачів) модулі 5-6, обсяг навчання за якими може становити від 30 до 60 акад. год.

Програма передбачає використання інтерактивних методів і технік навчання дорослих й має практичне спрямування.

Базові модулі 1-4 програми спрямовані на розвиток і розширення базових знань з конфліктології та відновного підходу, а також на розвиток конфліктологічної компетентності фахівців/фахівчинь, практичних умінь і навичок застосування відновних практик і технік відновної комунікації в освітньому процесі, а також практичних умінь і навичок посередництва у врегулюванні конфлікту/спору; на підготовку фахівців/фахівчинь до впровадження та поширення практики посередництва однолітків і функціонування служби порозуміння в закладі освіти (рівень посередництва).

За результатами проходження базових 1-4 навчальних модулів програми видається *сертифікат про підвищення кваліфікації* обсягом 60 акад. год (2 кредити ЄКТС), в якому обов'язково подається перелік компонентів програми навчання та набутих компетентностей, а також годин теоретичної підготовки та відпрацювання практичних навичок. Такий сертифікат надає право слухачу/слухачці впроваджувати відновний підхід і відновні практики до освітнього процесу, зокрема здійснювати посередництво у врегулюванні конфліктів/спорів, створювати, координувати та поширювати практику функціонування служби порозуміння та посередництва однолітків у вирішенні конфліктів; а також викладати тематичні спецкурси/факультативи/вести гуртки в закладі/установі освіти, спрямовані на розвиток у здобувачів освіти умінь і навичок відновної комунікації та розв'язання конфліктів мирним шляхом.

Спеціалізований (за вибором слухачів) модуль 5 спрямований на розвиток базових навичок медіатора/медіаторки в закладі освіти, а також на підготовку фахівців/фахівчинь до впровадження та поширення практики медіації однолітків і функціонування служби

порозуміння в закладі освіти (рівень медіації). Навчання за програмою спеціалізованого модуля 5 передбачає обов'язкове попереднє проходження та засвоєння в повному обсязі матеріалів базових модулів 1-4 цієї програми.

За результатами проходження 1-5 навчальних модулів програми видається *сертифікат про підвищення кваліфікації* обсягом 90 акад. год (3 кредити ЄКТС), в якому обов'язково наводиться перелік компонентів програми навчання та набутих компетентностей, а також годин теоретичної підготовки та відпрацювання практичних навичок. Такий сертифікат надає право слухачу/слухачці впроваджувати відновний підхід та відновні практики до освітнього процесу, здійснювати посередництво у врегулюванні конфліктів/спорів, а також проводити соціально-педагогічну медіацію в закладах освіти, створювати, координувати та поширювати практику функціонування служби порозуміння та посередництва/медіації однолітків у вирішенні конфліктів; бути включеним/включеною до спеціалізованого реєстру медіаторів/медіаторок суб'єкта освітньої діяльності, що здійснює підготовку медіаторів/медіаторок (ГО «Ла Страда-Україна»).

Спеціалізований (за вибором слухачів) модуль 6 спрямований на розвиток і закріплення базових навичок медіатора/медіаторки та підготовку до проведення медіації засобами онлайн. Навчання за програмою спеціалізованого модуля 6 передбачає обов'язкове попереднє проходження та засвоєння в повному обсязі матеріалів модулів 1-5 цієї програми.

За результатами проходження 1-6 навчальних модулів програми видається *сертифікат про підвищення кваліфікації* обсягом 120 акад. год (4 кредити ЄКТС), у якому обов'язково подається перелік компонентів програми навчання та набутих компетентностей, а також годин теоретичної підготовки та відпрацювання практичних навичок. Такий сертифікат надає право слухачу/слухачці впроваджувати відновний підхід та відновні практики до освітнього процесу, здійснювати посередництво у врегулюванні конфліктів/спорів, а також проводити соціально-педагогічну медіацію в закладах освіти, створювати, координувати та поширювати практику функціонування служби порозуміння та посередництва/медіації однолітків у розв'язанні конфліктів як в очному, так і в онлайн або змішаному форматі.

Організація освітнього процесу може здійснюватися за очною, очно-дистанційною або дистанційною формами та передбачає практичну роботу слухачів/слухачок під час навчальних занять/тренінгів.

Програма враховує використання інтерактивних форм групової взаємодії, методів і технік навчання дорослих під час навчального тренінгу (інтерактивні лекції, практикуми, мозкові штурми, роботу з відеоматеріалами, кейс-навчання, індивідуальну роботу з роздатковими та/або інформаційними матеріалами, роботу в мінігрупах, творчі завдання тощо).

Окрім аудиторних форм навчання у навчальному плані передбачені години самостійної роботи слухачів/слухачок курсу для творчого переосмислення набутих знань, розвитку умінь і навичок самонавчання та саморозвитку.

Навчально-методичне забезпечення освітньої програми представлене матеріалами для практичної роботи та кейс-навчання слухачів/слухачок курсу: алгоритмами, презентаціями, відеоматеріалами, описом кейсів і ділових ігор, інструкціями для виконання навчальних завдань/арттерапевтичних активностей, роздатковими та методичними матеріалами; бланками тестів для вхідного і поточного контролю, анкетами підсумкового контролю тощо), а також списком рекомендованих джерел відповідно до теми/питань, які розглядаються.

Система оцінювання ефективності освітнього процесу, групової динаміки під час навчання та результатів навчання (поточних і підсумкових) передбачає застосування методик діагностики, самодіагностики, а також організацію зворотного зв'язку (рефлексії) від слухачів/слухачок курсу після виконання практичних вправ і за результатами навчання; проходження вхідного та вихідного тестування/анкетування, виконання завдань поточного контролю. Результати підсумкового контролю оцінюються за шкалою «зараховано/не зараховано».

Для розширення знань та розвитку практичних умінь з окремих питань, які

розглядаються в модулі 1, зокрема щодо розвитку соціальної згуртованості та миробудування з урахуванням цінностей відновного підходу, рекомендовано пройти навчання за програмами, які логічно доповнюють цю програму. Йдеться про:

- тематичний курс за вибором «Посилення спроможності закладу освіти щодо розвитку соціальної згуртованості в громаді: відновний підхід» (6 акад. год);
- тематичний курс за вибором «Відновний підхід як інструмент створення безпечного освітнього середовища та миробудування» (6 акад. год).

Для глибшого формування у працівників/працівниць закладів освіти соціально-емоційних компетентностей, ненасильницьких моделей спілкування та взаємодії учнів/учениць, опанування методами запобігання та протидії проявам насильства та булінгу (цькування) рекомендовано пройти навчання за:

- навчальною програмою «Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти» для слухачів/слухачок очної форми навчання в системі післядипломної педагогічної освіти//Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти;
- тренінгом для педагогічних працівників/працівниць «Протидія булінгу в закладах освіти».

Програмні компетентності

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться, визначено відповідно до професійних стандартів «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти», «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», «Практичний психолог закладу освіти», «Вихователь закладу дошкільної освіти».

1. Загальні компетентності керівників (директорів): ЗК.01 громадянська; ЗК.02 соціальна; ЗК.03 культурна; ЗК.04 когнітивна; ЗК.05 підприємницька.

2. Професійні компетентності керівників (директорів):

A1 нормативно-правова (A1.1 здатність керуватися в управлінській діяльності нормативно-правовими документами в галузі освіти; A1.2 здатність проектувати, розробляти документи щодо управління закладом освіти);

A2 стратегічного управління закладом освіти (A2.1 здатність визначати та враховувати запити та очікування всіх учасників освітнього процесу; A2.2 здатність визначати стратегію розвитку закладу освіти; A2.5 здатність управляти змінами; A2.6 здатність ухвалювати рішення, що ґрунтуються на оцінці наявних альтернатив і ризиків);

A3 стратегічного управління персоналом (A3.3 здатність до створення організаційно-педагогічних умов для безперервного професійного розвитку педагогічних працівників; A3.4 здатність мотивувати й стимулювати персонал закладу освіти до професійного розвитку);

B1 забезпечення якості освітньої діяльності та функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти (B1.4 здатність забезпечувати формування культури академічної доброчесності в учасників освітнього процесу);

B2 організації діяльності закладу освіти на засадах зовнішньої системи забезпечення якості освіти (B2.2 здатність аналізувати та враховувати результати заходів системи зовнішнього забезпечення якості освіти; B2.3 здатність аналізувати та враховувати результати моніторингу якості освіти);

B1 лідерська (B1.1 здатність здійснювати позитивний вплив на колектив закладу, окремих осіб і групи осіб, спрямовуючи їхні зусилля на досягнення стратегічних цілей закладу освіти; B1.2. здатність швидко реагувати на зміни та формувати гнучкість і адаптивність у всіх учасників освітнього процесу; B1.3 здатність використовувати сучасні форми та методи комунікації, співпраці та взаємодії, зокрема з використанням цифрових технологій; B1.4 здатність представляти інтереси закладу освіти);

B2 емоційно-етична (B2.1 здатність сприяти розвитку в учасників освітнього процесу поваги та дбайливого ставлення до національних, історичних, культурних цінностей,

нематеріальної культурної спадщини українського народу; В2.2 здатність до сприяння в дотриманні учасниками освітнього процесу педагогічної етики, культури спілкування, доброчесності та добропорядності; В2.3 здатність усвідомлювати особисті відчуття й почуття, управляти власними емоційними станами, створювати позитивний психологічний клімат упродовж організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії);

В3 педагогічного, соціального та мережевого партнерства (В3.1 здатність організовувати ефективну роботу колективу закладу освіти на засадах відкритості й толерантності; В3.2 здатність здійснювати прозору та відкриту інформаційну політику; В3.4 здатність до забезпечення співпраці залучених фахівців/фахівчинь (логопедів/логопедок, психологів/психологинь, асистентів/асистенток учителя/вчительки та ін. щодо надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами);

Г1 здоров'язбережувальна (Г1.1 здатність забезпечити сприятливі умови в освітньому середовищі для кожного учня, залежно від його індивідуальних особливостей, потреб, інтересів);

Г2 інклюзивна (Г2.1 забезпечення інклюзивного освітнього середовища; Г2.2 здатність до організації забезпечення інклюзивного навчання, психолого-педагогічного супроводу учнів із особливими потребами);

Г3 проєктувальна (Г3.1 здатність використовувати технології проєктування в управлінській діяльності);

Д1 інноваційна (Д1.1 здатність генерувати та впроваджувати в управлінську практику нові, перспективні ідеї, освітні інновації);

Д2 здатність до навчання впродовж життя (Д2.1 здатність до здійснення самомотивації, саморозвитку та самореалізації, використання можливостей формальної, неформальної та інформальної освіти; Д2.2 здатність до визначення умов і можливостей професійного розвитку впродовж життя);

Д3 інформаційно-цифрова (Д3.1 здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в управлінській діяльності; Д3.2 здатність ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) управлінські ресурси).

3. Загальні компетентності вчителів: ЗК.01 громадянська; ЗК.02 соціальна; ЗК.03 культурна; ЗК.04 лідерська; ЗК.05 підприємницька.

4. Професійні компетентності вчителів:

А1 мовно-комунікативна (А1.4 здатність формувати й розвивати мовно-комунікативні уміння та навички учнів);

А2 предметно-методична (А2.2 здатність формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей; А2.3 здатність здійснювати інтегроване навчання учнів; А2.4 здатність добирати та використовувати сучасні й ефективні методики та технології навчання, виховання й розвитку учнів; А2.5 здатність розвивати в учнів критичне мислення; А2.7 здатність формувати ціннісні ставлення в учнів);

А3 інформаційно-цифрова (А3.1 здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в професійній діяльності; А3.2 здатність ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси);

Б1 психологічна (Б1.1 здатність визначати та враховувати в освітньому процесі вікові й інші індивідуальні особливості учнів; Б1.2 здатність використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності; Б1.3 здатність формувати мотивацію учнів та організовувати їхню пізнавальну діяльність; Б1.4 здатність формувати спільноту учнів, у якій кожен почувається її частиною);

Б2 емоційно-етична (Б2.1 здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власним емоційним станом; Б2.2 здатність конструктивно та безпечно

взаємодіяти з учасниками освітнього процесу; Б2.3 здатність усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі);

Б3 компетентність педагогічного партнерства (Б3.1 здатність суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі; Б3.2 здатність залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства; Б3.3 здатність працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами);

В1 інклюзивна (В1.1 здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища; В1.2 здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами; В1.3 здатність забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів);

В2 здоров'язбережувальна (В2.1 здатність організувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу; В2.2 здатність здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни; В2.3 здатність формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя; В2.4 здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності);

Г1 проєктувальна (Г1.1 здатність прогнозувати результати освітнього процесу; Г1.2 здатність планувати освітній процес);

Г2 організаційна (Г2.1 здатність організувати процес навчання, виховання та розвитку учнів; Г2.2 здатність організувати різні види й форми навчальної та пізнавальної діяльності учнів);

Г3 оцінювально-аналітична (Г3.1 здатність здійснювати оцінювання результатів навчання учнів; Г3.2 здатність аналізувати результати навчання учнів; Г3.3 здатність забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання учнів);

Д1 інноваційна (Д1.1 здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі; Д1.2 здатність використовувати інновації у професійній діяльності; Д1.3 здатність застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності);

Д2 здатність до навчання впродовж життя (Д2.1 здатність визначати умови та ресурси професійного розвитку впродовж життя; Д2.2 здатність взаємодіяти з іншими вчителями на засадах партнерства та підтримки (в межах наставництва, супервізії тощо));

Д3 рефлексивна (Д3.1 здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності та визначати індивідуальні професійні потреби).

5. Загальні компетентності практичних психологів закладів освіти: ЗК.01 громадянська; ЗК.02 соціальна; ЗК.03 цифрова; ЗК.04 особиста та навчальна; ЗК.05 лідерська; ЗК.06 підприємницька; ЗК.07 культурна обізнаність та самовираження; ЗК.08 мовна компетентність; ЗК.09 етична компетентність.

6. Професійні компетентності практичних психологів закладів освіти:

А1 здатність визначати актуальні напрями та завдання психологічної профілактики з урахуванням моніторингу та аналізу соціально-психологічної ситуації в закладі освіти відповідно до визначених завдань, особливостей розвитку та вікових особливостей цільової аудиторії;

А2 здатність планувати, організувати та визначати ключові показники ефективності психологічної профілактики відповідно до визначених завдань, потреб, особливостей розвитку та вікових особливостей цільової аудиторії;

А3 здатність обирати та практично застосовувати інструменти (методи, методики, процедури), види, форми та змістове наповнення психологічної профілактики відповідно до визначених завдань, потреб, особливостей розвитку та вікових особливостей цільової аудиторії;

A4 здатність оцінити ефективність психологічної профілактики відповідно до визначених завдань;

B1 здатність визначати актуальні напрями та завдання психологічної просвіти з урахуванням моніторингу та аналізу соціально-психологічної ситуації в закладі освіти відповідно до визначених завдань, потреб, особливостей розвитку та вікових особливостей цільової аудиторії;

B2 здатність планувати, організовувати та визначати ключові показники ефективності психологічної просвіти відповідно до визначених завдань, потреб, особливостей розвитку та вікових особливостей цільової аудиторії;

B3 здатність обирати та практично застосовувати інструменти (методи, методики, процедури), види, форми та змістове наповнення психологічної просвіти відповідно до визначених завдань, потреб, особливостей розвитку та вікових особливостей цільової аудиторії;

B4 здатність оцінити ефективність психологічної просвіти відповідно до визначених завдань;

V1 здатність визначати потребу у проведенні, планувати та організовувати процедуру психологічної діагностики відповідно до особливостей розвитку та вікових особливостей цільової аудиторії та актуального стану освітнього середовища;

V2 здатність обирати та практично застосовувати методи психологічної діагностики відповідно до визначених завдань, потреб цільової аудиторії та актуального стану освітнього середовища;

V3 здатність інтерпретувати результати психологічної діагностики, робити висновки та прогнози, формувати та надавати рекомендації учасникам освітнього процесу;

V4 здатність визначати потребу в проведенні, планувати та організовувати процедуру скринінгу відповідно до особливостей розвитку та вікових особливостей цільової аудиторії та актуального стану освітнього середовища;

G1 здатність визначати структуру, зміст, види психологічної допомоги (психологічне консультування, психологічний супровід, психологічний тренінг, розвивальна діяльність), форми (індивідуальна, групова, сімейна) та методи відповідно до запиту та/або виявленої потреби в такій допомозі;

G2 здатність планувати, реалізовувати та визначати ефективність психологічної допомоги (психологічного консультування, психологічного супроводу, психологічного тренінгу, розвивальної діяльності) відповідно до визначених завдань, прогнозувати (проєктувати) вплив психологічної допомоги на результати навчання здобувача освіти, професійної діяльності педагогічних (науково-педагогічних) працівників і рівень психологічної безпеки освітнього середовища;

G1 здатність до самооцінювання професійної діяльності, критичної саморефлексії та визначення індивідуальних потреб у професійному розвитку та самоосвіті;

G2 здатність планувати та реалізовувати індивідуальний професійний розвиток та самоосвіту відповідно до визначених актуальних потреб;

G3 здатність використовувати зовнішню та внутрішню супервізію та інтервізію як інструмент професійної підтримки та розвитку;

G4 здатність до рефлексії, самопізнання та самовдосконалення;

D1 здатність планувати, реалізовувати та інтерпретувати результати моніторингових досліджень та виявляти актуальний стан психологічної безпеки освітнього середовища, наявних ризиків, готувати пропозиції (стратегічні цілі, завдання, заходи) щодо їхнього уникнення та відновлення психологічної безпеки освітнього середовища;

D2 здатність надавати психолого-педагогічну допомогу педагогічним (науково-педагогічним) працівникам в організації освітнього процесу та створенні, підтримці й розвитку психологічно безпечного освітнього середовища, брати участь у діяльності закладу

щодо забезпечення освітньої діяльності та освітнього процесу, передбаченої законодавством та установчими документами;

Д3 здатність встановлювати, підтримувати професійні контакти, співпрацювати з профільними фахівцями та професійними організаціями в сфері охорони здоров'я, соціального захисту, охорони правопорядку, представниками територіальної громади та іншими зацікавленими сторонами щодо виконання трудових функцій;

Е1 здатність самоорганізації, планування та підготовки до здійснення трудових функцій;

Е2 здатність до документування трудової діяльності.

7. Загальні компетентності вихователів закладу дошкільної освіти:
ЗК.01 громадянська; ЗК.02 соціальна; ЗК.03 культурна; ЗК.04 лідерська; ЗК.05 підприємницька; ЗК.06 етична.

8. Професійні компетентності вихователів закладу дошкільної освіти:

А1 прогностична (А1.1 здатність планувати та прогнозувати результати освітнього процесу; А1.2 здатність до цілепокладання, самоорганізації та підготовки до здійснення освітнього процесу);

А2 організаційна (А2.1 здатність забезпечувати здобуття дошкільної освіти державною мовою; А2.2 здатність обирати ефективні методи, форми та засоби організації освітнього процесу відповідно до запитів та потреб здобувачів освіти);

А3 оцінювально-аналітичні (А3.1 здатність здійснювати та інтерпретувати результати моніторингу якості освітньої діяльності для адаптації та коригування освітнього процесу відповідно до можливостей та потреб здобувачів освіти; А3.2 здатність визначати рівень сформованості компетентностей у здобувачів освіти відповідно до державного стандарту дошкільної освіти);

А4 предметно-методична (А4.1 здатність формувати у здобувачів освіти ключові компетентності відповідно до державного стандарту);

Б1 здоров'язбережувальна (Б1.1 здатність організувати фізично безпечне освітнє середовище; Б1.2 здатність організувати психологічно безпечне освітнє середовище);

В1 психоемоційна (В1.1 здатність до самоконтролю, саморегуляції та толерантної взаємодії; В1.2 здатність до швидкого реагування на зміни, гнучкість, адаптивність і стресостійкість);

В2 педагогічне партнерство (В2.1 здатність до ефективної співпраці та комунікації в професійній діяльності; В2.2 здатність залучати учасників освітнього процесу на засадах партнерства та взаємної відповідальності; В2.3 здатність до командної взаємодії);

В3 морально-етична (В3.1 здатність враховувати культурні, релігійні, соціальні та мовні особливості родини під час освітнього процесу та здійснювати його незалежно від власних поглядів, стереотипів, упереджень);

Г1 здатність до навчання впродовж життя (Г1.1 здатність до саморефлексії та самооцінювання власної професійної діяльності; Г1.2 здатність планувати та реалізовувати індивідуальний професійний розвиток та самоосвіту);

Г2 інформаційно-комунікаційна (Г2.1 здатність орієнтуватися в інформаційному просторі; Г2.3 здатність дотримуватися правил безпечної поведінки в цифровому середовищі).

Очікувані результати

Після опанування теоретичного та практичного матеріалу слухачі/слухачки

ЗНАТИМУТЬ:

- базові поняття з конфліктології та миробудування;
- поняття «соціальна згуртованість», «багатоманіття», «ідентичність», «стереотип», «упередження», «дискримінація»;
- поняття, принципи та цінності відновного підходу;

- поняття та класифікацію відновних практик і примирних процедур, їхні можливості та переваги у вирішенні конфліктів;
- поняття, принципи та стандарти посередництва у розв'язанні конфліктів;
- теорію, нормативно-правові та етичні стандарти медіації; значення термінів, які вживаються в Законі України «Про медіацію»;
- поняття, принципи та цінності медіації;
- поняття «відновна комунікація», «ефективна комунікація», «ефективний зворотний зв'язок»;
- особливості сприймання інформації та основні моделі комунікації;
- основні техніки відновної комунікації;
- базові компетенції посередника у вирішенні конфліктів в закладі освіти;
- правовий статус медіатора/медіаторки, вимоги до його підготовки, права та обов'язки медіатора/медіаторки та сторін медіації;
- базові компетенції медіатора/медіаторки та медіатора-координатора/медіаторки-координаторки служби порозуміння в закладі освіти;
- особливості соціально-педагогічної медіації та медіації однолітків у закладі освіти, її можливості та переваги у розв'язанні конфліктів в освітньому середовищі;
- етапи та порядок проведення медіації, а також критерії медіабельності конфлікту та підстави для її припинення;
- порядок створення та організації діяльності служби порозуміння в закладі освіти на рівні посередництва та медіації;
- особливості, переваги/можливості та виклики онлайн-врегулювання суперечок, онлайн-посередництва у вирішенні конфліктів та онлайн-медіації;
- способи, вправи й техніки розвитку стресостійкості та умінь своєчасного відновлення/стабілізації емоційного стану посередника/посередниці у вирішенні конфліктів та медіатора/медіаторки;
- нормативно-правове та методичне забезпечення, а також досвід впровадження відновних практик та діяльності служби порозуміння в закладах освіти;

ВМІТИМУТЬ:

- вільно оперувати базовими поняттями з конфліктології;
- вільно оперувати термінами, які вживаються в Законі України «Про медіацію»;
- дотримуватися цінностей та принципів відновного підходу;
- керуватися та застосовувати нормативно-правові документи щодо впровадження відновних практик та діяльності служби порозуміння в закладах освіти;
- враховувати особливості сприймання інформації та застосовувати модель ефективної комунікації;
- застосовувати відновні практики для профілактики та вирішення конфліктів;
- застосовувати техніки відновлювальної комунікації в міжособистісній взаємодії та у взаємодії зі сторонами посередництва/медіації;
- дотримуватися алгоритму ефективного зворотного зв'язку та техніки «Кільце» у взаємодії з різними цільовими групами, зокрема й для вирішення конфліктних ситуацій в закладах освіти;
- дотримуватися та керуватися принципами й стандартами посередництва у розв'язанні конфліктів;
- дотримуватися та керуватися принципами й цінностями медіації для вирішення конфліктів;

- проводити медіацію, залагоджувати складні моменти та протистояти маніпуляціям під час медіації;
- дотримуватися етичних норм, а також правил емоційної та професійної безпеки в процесі посередництва/соціально-педагогічної медіації та в діяльності служби порозуміння в закладі освіти;
- аналізувати та адекватно оцінювати рівень власної компетентності, а також здатності до посередництва чи медіаторства з урахуванням особливостей конфліктної ситуації та/або наявності підстав для застосування інших примирних процедур або механізмів реагування, зокрема на випадки насильства;
- дотримуватися принципу безпеки у взаємодії зі сторонами конфлікту та своєчасно переадресовувати фахівцям/фахівчиням з відповідним рівнем компетентності ті випадки, які виходять за межі компетенції посередника чи медіатора у вирішенні конфліктів у закладі освіти або посередника/медіатора серед однолітків;
- впроваджувати та популяризувати відновний підхід, відновні практики, цінності соціальної згуртованості та миротворення для формування безпечного та сприятливого середовища в освітньому просторі та громаді;
- організовувати та здійснювати посередництво/медіацію онлайн або в змішаному форматі з урахуванням потреб та інтересів сторін конфлікту, а також можливих ризиків онлайн простору;
- застосовувати основні методи/проводити тренінги з підготовки медіаторів/медіаторок серед здобувачів освіти, розвитку лідерських якостей та посилення ролі учнівського самоврядування в розбудові відновлювальної культури в закладі освіти;
- здійснювати фасилітацію, надавати менторингову, психологічну/соціально-педагогічну та/або супервізійну підтримку діяльності медіаторів/медіаторок серед здобувачів освіти;
- впроваджувати й поширювати практику посередництва у розв'язанні конфліктів та медіації серед однолітків, а також функціонуванні служб порозуміння в закладах освіти;
- застосовувати методи, прийоми й техніки допомоги (самопоміги) щодо стабілізації емоційного стану та відновлення емоційної рівноваги;
- планувати та здійснювати розвиток (саморозвиток) компетентності посередника/посередниці у вирішенні конфліктів та/або медіатора/медіаторки в закладі освіти/громаді;
- налагоджувати командну взаємодію з учасниками освітнього процесу та іншими суб'єктами на засадах партнерства та взаємної відповідальності щодо створення сприятливих умов для розвитку та навчання з урахуванням індивідуальних особливостей, потреб та інтересів кожної дитини/здобувача освіти;
- визначати актуальні потреби, умови та можливості професійного розвитку впродовж життя, а також планувати та забезпечувати саморозвиток і самореалізацію відповідно до визначених потреб;
- впроваджувати до професійної практики перспективний досвід, а також створювати власні оригінальні творчі продукти на основі представленого досвіду в професійній практиці чи особистій життєдіяльності.

МОДУЛЬ 1. МИРОБУДУВАННЯ. ВІДНОВНИЙ ПІДХІД. БАЗОВІ ОСНОВИ КОНФЛІКТОЛОГІЇ

18 акад. год (0,6 кредиту ЄКТС)

Тема 1.1. Миробудування. Соціальна згуртованість (3 акад. год)

Вступна частина. Мета та завдання програми. Структура та особливості програми.

Правила роботи групи. Знайомство та очікування. Вхідне тестування.

Мир. Негативний мир. Позитивний мир. Чотиривекторний підхід ООН для роботи стосовно досягнення миру: превентивна дипломатія (preventive diplomacy), миротворчість (peacekeeping), збереження миру (peacekeeping) і миробудування (peacebuilding).

Насильство. Пряме насильство. Культурне насильство. Структурне насильство.

Вплив збройного конфлікту на жінок і чоловіків. Участь жінок у процесах досягнення сталого миру.

Поняття «соціальна згуртованість», «багатоманіття», «ідентичність». Стежка «стереотип-упередження-дискримінація».

Тема 1.2. Відновний підхід. Безпечне освітнє середовище (5 акад. год)

Поняття відновного підходу. Відмінності відновного підходу від дисциплінарного. Переваги та актуальність впровадження відновного підходу до освітнього процесу. Відновний підхід як інструмент миробудування, формування соціальної згуртованості, створення безпечного освітнього середовища.

Поняття «відновна культура», «відновні практики». Класифікація відновних практик за сферами їхнього впровадження.

Поняття «безпечне освітнє середовище». Концепція «Безпечна та дружня до дитини школа».

Нормативно-правове забезпечення врегулювання питання щодо створення безпечного освітнього середовища.

Формування в учасників освітнього процесу відновної культури, умінь та навичок розв'язувати конфлікти мирним шляхом з метою профілактики насильницької поведінки та створення безпечного освітнього середовища.

Тема 1.3. Конфліктологічна компетентність як чинник професіоналізму фахівця/фахівчині (3 акад. год)

Поняття конфліктологічної компетентності як чинника професіоналізму фахівця/фахівчині. Роль фахівців/фахівчинь у впровадженні відновного підходу та миробудуванні. Розвиток фахової компетентності на засадах відновного підходу. Важливі компетентності педагога/педагогині-миротворця/миротвориці. Моделі миротворчості та можливості їхньої інтеграції на рівні закладу освіти.

Додаткові питання до розгляду з керівниками закладів освіти (варіативна складова)

Розвиток управлінської компетентності на засадах відновного підходу. Роль керівника/керівниці закладу освіти в розбудові безпечного освітнього середовища. Заклад освіти як осередок розвитку соціальної згуртованості. Компетентності та завдання керівника/керівниці закладу освіти у впровадженні відновного підходу та миробудування до освітнього процесу.

Тема 1.4. Основи конфліктології (7 акад. год)

Поняття, структура, типологія, причини, стадії розвитку конфлікту. Стратегії поведінки під час конфлікту. Стили розв'язання конфлікту. Трикутник конфлікту. Трансформація конфлікту. Розуміння гендерної складової конфлікту.

Поняття «жорстоке поводження», «насильство», «гендерно зумовлене насильство», «домашнє насильство», «булінг». Критерії ідентифікації (вирізнення) конфлікту серед інших форм насильницької взаємодії.

Робота з інформацією. Критичне сприйняття інформації.

Особливості поведінки сторін під час конфлікту. Етапи вирішення конфлікту.
Визначення позицій, інтересів та потреб. Картографія конфлікту.
Особливості конфліктів у закладах освіти. Карта конфліктів у освітньому середовищі.
Наслідки конфліктів у закладах освіти. Шляхи профілактики та вирішення конфліктів у освітньому середовищі. Пошук ресурсів для розв'язання конфліктів мирним шляхом.
Практикум «Вирішуємо конфлікт».
Підсумкове тестування до модуля 1.

МОДУЛЬ 2. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ВІДНОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ **9 акад. год (0,3 кредиту ЄКТС)**

Тема 2.1. Комунікація як процес (3 акад. год)

Процеси, на яких базується сприймання інформації. Основні моделі комунікації. Особливості сприймання інформації в процесі комунікації. Особливі потреби в процесі комунікації з дітьми дошкільного/молодшого шкільного віку. Бар'єри ефективного спілкування (практикум).

Основні характеристики загальнонавчаних каналів сприйняття інформації.

Важливість врахування особливостей сприймання інформації та визначення спільних цінностей у процесі розв'язання конфліктів (практикум).

Тема 2.2. Методика та практика відновної комунікації (6 акад. год)

Поняття відновної комунікації. Загальна характеристика технік відновної комунікації. Поняття та алгоритм ефективного спілкування. Алгоритм ефективною комунікації з урахуванням потреб сторін конфлікту. Формування навичок відновної комунікації як моделі ненасильницької поведінки та культури спілкування.

Техніки активного та пасивного слухання, «віддзеркалення», формулювання запитань, перефразування, резюмування. Техніка «Ефективний зворотний зв'язок». Техніка «Я-твердження».

Особливості комунікації з учнями/ученицями, які виявляють агресію в поведінці. Методика аналізу індивідуальних потреб дитини (особи) як інструмент розв'язання конфліктів мирним шляхом. Спілкування з дітьми щодо виявлення фактів насильства або загрози його вчинення. Шляхи налагодження конструктивної взаємодії між дорослими та учнями/ученицями різного віку на засадах відновної комунікації.

Кейс-навчання для розвитку практичних умінь застосування технік відновної комунікації в професійній діяльності.

Підсумкове тестування до модуля 2.

Додаткові питання до розгляду з працівниками/працівницями закладів дошкільної освіти (варіативна складова)

Особливості застосування технік відновної комунікації з дітьми дошкільного віку. Опанування навичок конструктивного вирішення конфліктів серед дітей дошкільного віку. Практикум з розвитку практичних умінь «Діалог з вихованцем/вихованкою закладу дошкільної освіти» (техніка формулювання запитань, «Я-комунікат», зміна модальності висловлювань).

МОДУЛЬ 3. ЗАСТОСУВАННЯ ВІДНОВНИХ ПРАКТИК В ОСВІТНЬОМУ **ПРОЦЕСІ. ПРАКТИКА ПОСЕРЕДНИЦТВА**

25 акад. год (0,83 кредиту ЄКТС)

Тема 3.1. Примирні процедури. Відновні практики: основні характеристики

Поняття та класифікація примирних процедур.

Основні характеристики відновних практик в закладі освіти.

Соціально-педагогічний потенціал відновних практик. Особливості та переваги застосування відновних практик у роботі з учасниками/учасницями освітнього процесу.

Закон України «Про медіацію». Поняття «медіація», «медіатор/медіаторка». Сфери застосування медіації. Принципи медіації. Етичний кодекс медіатора/медіаторки. Медіація в

закладі освіти: особливості та переваги застосування. Розуміння конфліктів, які можна розв'язати за допомогою медіації, обмеження в проведенні медіації. Як медіація спроможна врахувати права та інтереси дитини.

Тема 3.2. Посередництво у вирішенні конфліктів: практичні аспекти (12 акад. год)

Посередництво та його стандарти. Сучасні технології посередництва.

Посередництво в закладі освіти: особливості та переваги застосування. Розуміння конфліктів, які можна розв'язати за допомогою посередництва. Практичний досвід застосування технік «Кільце», «Картографія конфлікту»: рівень посередництва (практикум, кейс-навчання).

Тема 3.3. Практика застосування техніки «Коло» (7 акад. год)

Формування навичок проведення техніки «Коло». Коло цінностей. Тематичне Коло. Коло вирішення конфліктних ситуацій/конфліктів. Коло ухвалення рішення (зокрема як альтернатива Ради профілактики в закладі освіти). Коло на батьківських зборах тощо.

Роль, завдання та компетентності посередника/посередниці в організації та проведенні Кіл. Участь/роль керівників/керівниць та педагогічних працівників/працівниць в популяризації цінностей Кола як інструменту профілактики насильства й конфліктів.

Кейс-навчання для розвитку практичних умінь застосування техніки «Коло» в професійній діяльності.

Тема 3.4. Форми та методи впровадження й популяризації відновних практик і розв'язання конфліктів мирним шляхом (3 акад. год)

Ресурсні можливості та професійні зони застосування відновних практик у роботі фахівців/фахівчинь для профілактики та вирішення конфліктів мирним шляхом.

Посередництво у розв'язанні конфліктів мирним шляхом засобами інформаційно-просвітницької діяльності та популяризації відновних практик. Технологія проведення інформаційно-просвітницької кампанії. Практикум з розробки плану інформаційно-просвітницької кампанії (кейс-навчання).

Методичне забезпечення впровадження відновних практик до освітнього процесу закладів освіти: комплект освітніх програм (гурток «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації», освітній електронний ресурс та факультатив «Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе», тренінг для здобувачів/здобувачок освіти «Базові навички медіатора/медіаторки служби порозуміння закладу освіти»).

Підсумкове тестування до модуля 3.

МОДУЛЬ 4. РОЛЬ СЛУЖБ ПОРОЗУМІННЯ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА (РІВЕНЬ ПОСЕРЕДНИЦТВА)

8 акад. год (0,27 кредиту ЄКТС)

Тема 4.1. Посередник/посередниця у вирішенні конфліктів серед однолітків (3 акад. год)

Формування у здобувачів/здобувачок освіти навичок самостійного вирішення конфліктів у широкому колі однолітків.

Посередник/посередниця у вирішенні конфліктів серед однолітків. Портрет учня/учениці посередника/посередниці. Формування у здобувачів освіти базових навичок посередництва у вирішенні конфліктів серед однолітків.

Упередження при вирішенні конфліктів однолітками.

Формування життєстійкості посередника/посередниці у вирішенні конфліктів серед однолітків.

Розвиток лідерських якостей посередника/посередниці у вирішенні конфліктів серед однолітків. Посилення ролі учнівського самоврядування в розбудові відновної культури в закладі освіти.

Тема 4.2. Порядок створення та організації діяльності служби порозуміння в закладі освіти (на рівні посередництва) (5 акад. год)

Механізми створення та організація роботи служби порозуміння. Унормування діяльності служби в закладі освіти. Розробка документації та планування роботи служби. Діяльність служб порозуміння в закладах освіти як компонент створення безпечного освітнього середовища.

Вимоги до педагога/педагогині-координатора/координаторки служби порозуміння. Функції педагога/педагогині-координатора/координаторки служби порозуміння.

Відбір та формування команди учнів/учениць-посередників/посередниць для забезпечення функціонування служб порозуміння. Особливості навчання та вимоги до тренінгової програми з підготовки учнів/учениць-посередників/посередниць.

Ефективне забезпечення доступу до служби порозуміння. Шляхи потрапляння конфліктів до служби та механізм їхнього розгляду. Функції та розподіл ролей в службі порозуміння. Механізм звернень до служби.

Ресурси для розвитку служби порозуміння, планування на основі результатів моніторингу. Менторська, психологічна та супервізійна підтримка посередників/посередниць у вирішенні конфліктів серед однолітків

Методичне забезпечення впровадження відновних практик і служби порозуміння в закладі освіти. Шляхи популяризації діяльності служби порозуміння.

Формування практичних навичок створення та функціонування служби порозуміння в закладі освіти (практикум). Ризики, виклики та шляхи їхнього вирішення/мінімізації в організації та діяльності служби порозуміння.

Підсумкова рефлексія.

Вихідне підсумкове тестування (підсумковий контроль).

МОДУЛЬ 5. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА МЕДІАЦІЯ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ МЕДІАЦІЯ ОДНОЛІТКІВ¹ 30 акад. год (1 кредит ЄКТС)

Тема 5.1. Практика підготовки та проведення соціально-педагогічної медіації (5 акад. год)

Тема 5.2. Практика медіації: розвиток базових навичок медіатора (15 акад. год)

Тема 5.3. Досвід впровадження медіації та створення служб порозуміння в закладах освіти (2 акад. год)

Тема 5.4. Медіація однолітків. Роль учнівського самоврядування у впровадженні відновного підходу в закладі освіти. (3 акад. год)

Тема 5.5. Порядок створення та організації діяльності служби порозуміння в закладі освіти (рівень медіації) (5 акад. год)

МОДУЛЬ 6. ПРАКТИКА ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ/СПОРІВ ОНЛАЙН АБО В ЗМІШАНОМУ ФОРМАТІ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ² 30 акад. год (1 кредит ЄКТС)

Тема 6.1. Міжнародні та національні підходи у вирішенні конфліктів онлайн або в змішаному форматі (5 акад. год)

Тема 6.2. Посилення спроможності медіаторів/медіаторок (фахівців/фахівчинь і однолітків/одноліток) вирішувати конфлікти онлайн та/або в змішаному форматі (10 акад. год)

Тема 6.3. Практика організації діяльності служб порозуміння та розбудови механізму ефективного вирішення конфліктів онлайн та/або в змішаному форматі (5 акад. год)

¹ За окремою програмою

² За окремою програмою

Тема 6.4. Формування умінь/розвиток навичок вирішення конфліктів за допомогою електронних засобів зв'язку (10 акад. год)

Орієнтовний розподіл годин за видами діяльності

**Форма навчання вказується для кожної групи окремо*

№	Назва модуля і тем	Загальна к-ть год	Тренінг/практикум	Кейс-навчання	Самостійна робота
I.	Модуль 1. Відновний підхід. Базові основи конфліктології	18	16	-	2
1.1.	Миробудування. Соціальна згуртованість	3	2		1
1.2.	Відновний підхід. Безпечне освітнє середовище	5	5		
1.3.	Конфліктологічна компетентність як чинник професіоналізму фахівця/фахівчині	3	3		
1.4.	Основи конфліктології	7	6		1
II.	Модуль 2. Теорія та практика відновної комунікації	9	8	-	1
2.1.	Комунікація як процес	3	3		
2.2.	Методика та практика відновної комунікації	6	5		1
III.	Модуль 3. Застосування відновних практик в освітньому процесі	25	16	8	1
3.1.	Відновні практики: основні характеристики. Примирні процедури. Теорія медіації	3	3		
3.2.	Посередництво у вирішенні конфліктів: практичні аспекти	12	7	5	
3.3.	Практика застосування техніки «Коло»	7	4	3	
3.4.	Форми та методи впровадження й популяризації відновних практик і вирішення конфліктів мирним шляхом	3	2		1
IV.	Модуль 4. Роль служб порозуміння в закладах освіти в процесі створення безпечного освітнього середовища (рівень посередництва)	8	6	1	1
4.1.	Посередник/посередниця у вирішенні конфліктів серед однолітків	3	3		
4.2.	Порядок створення та організація діяльності служби	5	3	1	1

	порозуміння в закладі освіти (на рівні посередництва)				
	Разом модулі 1-4	60	46	9	5
V.	Модуль 5. Соціально-педагогічна медіація в закладі освіти. Медіація однолітків	30	19	9	2
5.1.	Практика підготовки та проведення соціально-педагогічної медіації	5	2	2	1
5.2.	Практика медіації. Вирішення складних моментів у процесі медіації	15	10	5	-
5.3.	Досвід впровадження медіації та створення служб порозуміння в закладах освіти	2	2	-	-
5.4.	Медіація однолітків. Роль учнівського самоврядування у впровадженні відновного підходу в закладі освіти	3	3		-
5.5.	Порядок створення та організації діяльності служби порозуміння в закладі освіти (рівень медіації)	5	2	2	1
	Разом модулі 1-5	90	65	18	7
VI.	Практика вирішення конфліктів/спорів онлайн або в змішаному форматі в закладах освіти	30	17	11	2
6.1.	Міжнародні та національні підходи у вирішенні конфліктів онлайн або в змішаному форматі	5	4		1
6.2.	Посилення спроможності медіаторів/медіаторок (фахівців/фахівчинь і однолітків/одноліток) вирішувати конфлікти онлайн та/або в змішаному форматі	10	5	5	-
6.3.	Практика організації діяльності служб порозуміння та розбудови механізму ефективного вирішення конфліктів онлайн та/або в змішаному форматі	5	3	2	-
6.4.	Формування умінь/розвиток навичок вирішення конфліктів за допомогою електронних засобів зв'язку	10	5	4	1
	Разом модулі 1-6	120	82	29	9

Діагностико-аналітичний модуль.
Тестове завдання вхідного/вихідного діагностування

1. Насильство – це *(вказіть правильну відповідь)*:
 - а. Взаємоповага до іншої людини;
 - б. Дія або бездіяльність однієї людини стосовно іншої, що завдає шкоди здоров'ю – як фізичному, так і психічному, принижує почуття честі та гідності;
 - в. Толерантне та небайдуже ставлення до іншої людини.
2. Які є основні форми насильства *(вказіть правильну відповідь)*:
 - а. Фізичне, психологічне, сексуальне, економічне;
 - б. Фізичне, емоційне, сексуальне, економічне;
 - в. Релігійне, моральне, фізичне, економічне.
3. Конструктивне вирішення конфліктів, відсутність насильства, співпраця, взаєморозуміння та гармонія в суспільстві – це *(вказіть правильну відповідь)*:
 - а. Миробудування;
 - б. Миротворчість або примирення;
 - в. Мир.
4. Конфлікт – це *(вказіть правильну відповідь)*:
 - а. Ситуація, коли дві сторони сперечаються, оскільки їхні бажання не збігаються;
 - б. Ситуація, коли люди (або групи людей) мають несумісні цілі та інтереси, яка супроводжується негативними емоціями та поведінкою;
 - в. Ситуація, за якої лише дві особи мають проблему та не можуть її розв'язати.
5. Ціннісний чинник конфлікту – це *(вказіть правильну відповідь)*:
 - а. Та інформація (неповна або неточна), яка є припустимою для однієї сторони та неприпустимою для іншої;
 - б. Те, як людина поводить себе в конфліктній ситуації;
 - в. Ті принципи, які проголошуються або відкидаються, яких дотримуються або якими нехтують, про які забувають або навіть які навмисно порушують.
6. Суперечність між учасниками/учасницями, їхнє ставлення та поведінка в конфлікті складають *(вказіть правильну відповідь)*:
 - а. Трикутник конфлікту;
 - б. Розгортання конфлікту;
 - в. Структуру конфлікту.
7. Конфлікт має свою формулу *(вказіть правильну відповідь)*:
 - а. Бійка + емоції + «втручання третьої сторони»;
 - б. Конфліктна ситуація (накопичені протиріччя) + привід (інцидент) + «остання крапля»;
 - в. Суперечка + емоції + «остання крапля».
8. Замість того, щоб звернути увагу на спільну проблему, людина розглядає іншу людину як проблему. Це характеристика якого підходу? *Вкажіть правильну відповідь*:
 - а. Конструктивного;
 - б. Деструктивного;
 - в. Медіаційного.
9. «Обидві сторони від чогось відмовляються, а щось здобувають». Це характеристика якого стилю поведінки в конфлікті? *Вкажіть правильну відповідь*:
 - а. Конкуренції;
 - б. Співпраці;
 - в. Компромісу.
10. «Усвідомити конфлікт» означає... *(вказіть правильну відповідь)*:
 - а. Отримувати задоволення від розв'язання конфлікту, пояснювати людям, що конфлікти – це добре;

б. Увесь свій вільний час думати про розв'язання певного конфлікту, зробити його частиною свого життя;

в. На особистісному рівні визнати і не боятися його, зрозуміти його причини та складові, побачити позитивні можливості конфлікту.

11. Підхід до вирішення конфліктів, який передбачає відновлення порушених конфліктом соціально-психологічного стану, зв'язків та відносин у житті його учасників та їхнього соціального оточення; виправлення спричиненої конфліктом шкоди називають (*вказіть правильну відповідь*):

- а.** Позитивним підходом;
- б.** Людиноцентричним підходом;
- в.** Відновним підходом.

12. Яку відповідальність несе медіатор/медіаторка? *Вкажіть правильну відповідь:*

- а.** Медіатор/медіаторка відповідає за процес, а не за результат медіації;
- б.** Медіатор/медіаторка відповідає за процес і за результат медіації;
- в.** Медіатор/медіаторка відповідає не стільки за процес, як за результат медіації.

13. Вільний від маніпуляцій та тиску організований діалог – це (*вказіть правильну відповідь*):

- а.** Комунікативні навички;
- б.** Відновлювальна комунікація;
- в.** Особистісна комунікація.

14. Що таке медіація? *Вкажіть правильну відповідь:*

а. Це пропозиція для сторін обрати найкращий варіант вирішення конфлікту;

б. Це позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора/медіаторки (медіаторів/медіаторок) намагаються запобігти виникненню чи врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів;

в. Це схилення медіатором/медіаторкою сторін до швидкого досягнення згоди та примирення.

15. Хто такий медіатор/медіаторка? *Вкажіть правильну відповідь:*

а. Це спеціально підготовлена нейтральна, незалежна, неупереджена фізична особа, яка проводить медіацію;

- б.** Це авторитет, який ухвалює рішення стосовно вирішення суперечки;
- в.** Це людина, яка вирішує/робить висновок, яка зі сторін конфлікту має рацію.

16. Що таке посередництво? *Вкажіть правильну відповідь:*

а. Це досягнення згоди та примирення між сторонами конфлікту;

б. Це процес, спрямований на виявлення, діагностику конфліктів та включає у себе комплекс методів спрямованих на врегулювання конфліктів, які застосовуються посередником для допомоги сторонам конфлікту досягти згоди при його вирішенні.

в. Це процес, у якому посередник/посередниця допомагає з ухваленням рішення.

17. Хто такий посередник/посередниця? *Вкажіть правильну відповідь:*

а. Це фахівець, який надає послуги з вирішення конфлікту шляхом призначення сторони, яка має рацію в конфлікті;

б. Це людина, яка ухвалює рішення стосовно вирішення конфліктної ситуації;

в. Це особа, яка має відповідні фахові компетентності, а також спеціальні знання щодо інтервенції у конфлікт, методів розв'язання конфліктів/спорів та безпосередньо здійснює роботу зі сторонами конфлікту в процесі його врегулювання.

18. Які конфлікти можна вирішувати за допомогою медіації однолітків? *Вкажіть правильну відповідь:*

- а.** Конфлікти між учнями/ученицями;
- б.** Конфлікти між учителями/вчительками;
- в.** Конфлікти між учнями/ученицями та вчителями/вчительками;
- г.** Усі конфлікти в школі.

19. Хто такий медіатор/медіаторка однолітків? *Вкажіть правильну відповідь:*

а. Учитель/учителька, який/яка проводить медіацію;

б. Медіатор/медіаторка центру медіації;

в. Учень/учениця, який/яка проводить медіацію.

20. Як ви оцінюєте свої можливості та готовність для проведення:

а. Медіацій	1	2	3	4	5	
б. Кіл порозуміння	1	2	3	4	5	
в. Тренінгів	1	2	3	4	5	
г. Інформаційних заходів		1	2	3	4	5
д. Посередництва	1	2	3	4	5	

**Навчальний план
освітньої програми тематичного курсу за вибором
«Відновний підхід як інструмент створення безпечного освітнього середовища
та миробудування»**

*Форми навчання: очна, дистанційна**

6 акад. год (0,2 кредиту ЄКТС)

Авторки-упорядниці: Войцях Т. В., Андрєєнкова В. Л.

Цільова аудиторія: керівники/керівниці та працівники/працівниці закладів і установ освіти (незалежно від їхньої кваліфікаційної категорії).

**Форма навчання вказується для кожної групи окремо*

№	Назва тем	За гальна к-ть год	Тре нінг/прак тикум	Ке йс- навчання	С/ р
1.	Актуальність впровадження відновного підходу в закладах освіти	1	1		
2.	Розвиток професійних компетенцій з урахуванням принципів відновного підходу (практикум)	1	1		
3.	Відновний підхід: практика створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти	1	1		
4.	Соціально-педагогічний потенціал відновних практик (практикум). Особливості та переваги застосування відновних практик у роботі з учасниками/учасницями освітнього процесу	3	2		1
	Разом	6	5	0	1

**Навчальний план
освітньої програми тематичного курсу за вибором
«Посилення спроможності закладу освіти щодо розвитку соціальної згуртованості
в громаді: відновний підхід»**

*Форми навчання: очна, дистанційна**

6 акад. год (0,2 кредиту ЄКТС)

Авторки-упорядниці: Войцях Т. В., Андрєєнкова В. Л.

Цільова аудиторія: керівники/керівниці та працівники/працівниці закладів і установ освіти (незалежно від їхньої кваліфікаційної категорії).

**Форма навчання вказується для кожної групи окремо*

№	Назва тем	Загальна к-ть год.	Тренінг/пр актикум	Кейс-навчання	С/р
1.	Соціальна згуртованість і багатоманіття	1	1		
2.	Ідентичність та її різновиди	1	1		
3.	Формування особистих поглядів на інших/інше: ризики та застереження	1	1		
4.	Роль і можливості закладів освіти в розвитку соціальної згуртованості та поваги до багатоманіття. Практикум	3		2	1
	Разом	6	3	2	1

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ТА РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція про права дитини Організації Об'єднаних Націй від 20.11.1989 (підписано Україною 21 лютого 1990 року; ратифіковано Постановою Верховної Ради № 789–ХІІ від 27.02.91)
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII «Про освіту». *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Закон України від 11.07.2001 № 2628-III «Про дошкільну освіту». *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
5. Закон України від 16.01.2020 № 463-IX «Про повну загальну середню освіту». *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
6. Закон України від 10.02.1998 №103/98-ВР «Про професійну (професійно-технічну) освіту». *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80>
7. Закон України від 1.07.2014 №1556-VII «Про вищу освіту». *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
8. Закон України від 12.01.2012 №4312-VI «Про професійний розвиток працівників» *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text>
9. Закон України від 26.04.2001 № 2402-III «Про охорону дитинства». *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
10. Закон України від 18.12.2018 № 2657–VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)». *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text>
11. Закон України від 16.11.2021 № 1875-IX «Про медіацію». *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>
12. Указ Президента України від 25.06.2020 № 195/2020 «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі». *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#Text>
13. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2023 р. № 174-р «Про затвердження плану заходів з реалізації Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі на 2023 рік». *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2023-%D1%80#Text>
14. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників». *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF>
15. Наказ Міністерства соціальної політики від 17.08.2016 № 892 «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації)». *База даних*

- «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1243-16>
16. Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.01.2018 № 36 «Про затвердження типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної педагогічної освіти». *База даних* / Міністерство освіти та науки України. URL: <https://bit.ly/43Ax4nt>
 17. Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466 “Про затвердження Положення про дистанційне навчання” (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 30 квітня 2013 р. за № 703/23235). *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>
 18. Наказ Міністерства освіти і науки України від 08 вересня 2020 р. № 1115 “Деякі питання організації дистанційного навчання” (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 вересня 2020 року за № 941/35224). *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20>
 19. Наказ Міністерства економіки України від 24.11.2020 № 2425 “Про затвердження професійного стандарту “Практичний психолог закладу освіти” (внесено до Реєстру професійних стандартів 26.11.2020). *База даних* / Міністерство освіти та науки України. URL: <https://bit.ly/3o6Y5P6>
 20. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 24 грудня 2020 року №2736 “Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (внесено до Реєстру професійних стандартів 24.12.2020). *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>
 21. Наказ Міністерства економіки України від 17.09.2021 № 568-21 “Про затвердження професійного стандарту «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти» (внесено до Реєстру професійних стандартів 21.09.2021). *База даних* / Міністерство освіти та науки України. URL: <https://bit.ly/3MzCvgb>
 22. Наказ Міністерства економіки України від 19.10.2021 № 755-21 “Про затвердження професійного стандарту “Вихователь закладу дошкільної освіти” (внесено до Реєстру професійних стандартів 20.10.2021). *База даних* / Міністерство освіти та науки України. URL: <https://bit.ly/3nZDK7M>
 23. Лист Міністерства освіти і науки України від 04.03.2020 № 1/9-141 “Щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти”. *База даних* / Міністерство освіти та науки України. URL: <https://bit.ly/3KR6kHC>
 24. Лист Міністерства освіти і науки України від 14.08.2020 року №1/9-436 “Про створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти та попередження протидії булінгу (цькуванню)”. *База даних* / Міністерство освіти та науки України. URL: <https://bit.ly/3Ksem8z>
 25. Лист МОН України від 29.03.2022 № 1/3737-22 «Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні». *База даних* / Міністерство освіти та науки України. URL: <https://bit.ly/40XP NHL>
 26. Концепція «Нова українська школа», ухваленої рішенням Колегії Міністерства освіти і науки України від 27.10.2016 р. *База даних* / Міністерство освіти та науки України. URL: <https://bit.ly/2HwQBLq>
 27. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р). *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>

28. Council Recommendation of May 22, 2018 on Key Competencies for Lifelong Learning (Рекомендацій Ради Європейського Союзу від 22 травня 2018 р. про ключові компетенції для неперервної освіти). URL: <https://bit.ly/2LynE44>
29. Агресія. Анексія. Конфлікт. Соціально-педагогічна та психологічна відповідь на виклики для дітей : методичні рекомендації для педагогів дошкільних навчальних закладів. – К. : Агентство “Україна”. – 2016. – 100 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/705253/1/%D0%90%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%96%D1%8F.%20%D0%90%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D1%8F.%20%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%82.pdf>
30. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців сектору безпеки/ Колектив авторок. – Київ, 2017. – 264 с. URL: <https://www.genderculturecentre.org/wp-content/uploads/2018/04/ZHINKI.-MIR.-BEZPEKA.-Informaciyno-navchalniy-posibnik-dlya-fakhivciv-sektoru-bezpeki.pdf>
31. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект. – [Навч.-метод. посібник] / – К.: ФОП Стеценко В.В. – 2016. – 192 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/705010/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B1%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%BC%D0%B8%D1%80%D1%83.pdf>
32. Електронний курс «Вирішую конфлікти та будую мир навколо себе». URL: <https://bit.ly/390Sqxf>
33. Запобігання та протидія домашньому насильству: діяльність закладів освіти. Навч-метод посібник./ Андрєєнкова В., Байдик В., Войцях Т., Калашник О. К. та ін: ФОП Нічога С. О. 2020. 196 с. URL: <https://la-strada.org.ua/download/zapobigannya-ta-protydiya-proyavam-nasylstva-diyalnist-zakladiv-osvity-navchalno-metodychnyj-posibnyk>
34. Комплект освітніх програм «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації». – К. – 2018. – 140 с. URL: <https://bit.ly/32AKTTK>
35. Навчальний відеоролик «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Медіація однолітків». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=s8Ki1B8zBdQ>
36. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід. Методичний посібник. / Андрєєнкова В.Л., Мельничук В.О., Калашник О.А. – К.: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. – 132 с. URL: <https://bit.ly/2PsZ3AR>
37. Створення системи служб порозуміння для впровадження медіації за принципом «рівний-рівному/рівна-рівній» та вирішення конфліктів мирним шляхом у закладах освіти. – К.: ФОП Нічога С.О.. – 2018. – 174 с. URL: <https://bit.ly/37XOBrr>
38. Вирішую конфлікти та будую мир навколо себе. Базові навички медіації однолітків. Навчально-методичний посібник. / Андрєєнкова В.Л., Левченко К.Б., Матвійчук М.М., Дацко О.В. – К.: ФОП Нічога С.О. – 2020. – 200 с. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/5206/file/mediation%20skills.pdf>